

OBIECTIV EDUCAȚIONAL, CONCEPT¹

- *intenționalitățile procesului instructiv-educativ, tipuri de schimbări pe care sistemul sau procesul de învățământ preconizează să le realizeze în dezvoltarea personalității*

OE reprezintă una din categoriile fundamentale ale finalităților educaționale, alături de și în relație cu idealul și scopurile educației. În structura *ideal-scopuri-obiective*, ordinea de generalitate și complexitate este descrescătoare. Dacă → *idealul educativ* sintetizează un model proiectiv, abstract și supra individual de dezvoltare, iar *scopul* are în vedere evoluții mai circumscrise, dar de o anumită amploare - capacități, competențe, convingeri etc. realizabile pe intervale mai mari de timp, OE indică *achiziții concrete, riguros specificate, de exemplu, cunoștințe, operații susceptibile a fi testate în cadrul unităților didactice consacrate.*

Distincțiile scontate nu sunt rigide și pretind unele nuanțări. Concret, în literatura de specialitate se invocă legitimitatea analizei pe nivele a obiectivelor și în acel sens, adeseori sunt semnalate trei trepte: obiective *generale* (scopuri); obiective *intermediare*; obiective *comportamentale*. Diferențierea este utilă cu condiția să se precizeze planul de referință și rolurile pedagogice pe care le îndeplinește fiecare nivel. În caz contrar, apar interferențe generatoare de confuzii. Avem în vedere faptul că unii autori raportează structura trinivelară în discuție la sistemul de învățământ, alții la obiectul de învățământ, în sfârșit, a treia categorie, la activitățile nemijlocite ale profesorului de proiectarea finalităților unui capitol sau lecții. Evident, însă că, "scopul" sau "obiectivele intermediare" nu au același conținut și nu se află la același nivel de generalitate în toate cele trei planuri menționate. De exemplu, în cadrul sistemului de învățământ scopurile sau obiectivele generale vor fi consfințite cu funcțiile sociale și individuale asumate, iar "obiectivele intermediare" vor desemna *profiluri de formare* pentru fiecare treaptă de învățământ. Din punctul de vedere al activității didactice, pentru educator, profilurile de for-

¹ *Revista de pedagogie*. 2007, 1-6, pp. 63-64.

mare își vor converti calitatea de obiective intermediare în obiective generale care vor ghida construcția obiectivelor specifice și standardelor de performanțe la obiectivul predat.

Indiferent de cadrul de referință în care ne situăm - sistem de învățământ, disciplină școlară concretizată în programă, proces de instruire, conceput și condus de cadrul didactic și acceptând diferențierea scop-obiectiv, se impune cu necesitate respectarea unei reguli: *asigurarea raportului de convergență, unitate și completitudine dintre scopuri și obiective*. Scopurile fără obiective rămân formulări abstracte, care nu orientează într-o manieră productivă organizarea și evaluarea demersului didactic și a rezultatelor acestuia. Obiectivele concretizează, clasifică natura scopului și în felul acesta evidențiază mai bine importanța scopului.

Obiectivele sunt și *indicatorii care permit aprecierea nivelului de realizare a scopului intenționat*. Pe de altă parte, obiectivele fără scopuri, pot conduce la rezultate parțiale necongruente. Scopurile oferă perspectivă și unitate obiectivelor analitice.

Practica tradițională a educației a rupt scopurile de obiective, ultimele fiind ignorate sau minimalizate. Se pot remarca însă și unele tendințe de disociere radicală a scopurilor de obiective în cadrul practicilor școlare mai recente. Interesul pentru specificitatea obiectivelor și operaționalizarea lor, au pus scopurile într-o zonă de umbră.

Literatura de specialitate ilustrează o mare diversitate tipologică a obiectivelor, care apare ca rezultat al folosirii unor criterii extrem de variate: obiective pe termen lung, mediu și scurt; obiective generale și concrete, obiective axate pe performanțe determinate (obiective de "stăpânire a materiei"); pe capacități (obiective de "transfer"), orientate spre creativitate (obiective de "exprimări") etc. Astfel de jaloane îndeplinesc un rol informativ, dirijând atenția spre un spectru posibil de obiective. Mai importantă este însă analiza unitară a obiectivelor realizată prin aplicarea unor *criterii variate asupra aceluiași obiectiv* și integrarea tipurilor principale în *structuri ierarhice*.

Pentru analiza multidimensională a unui obiectiv se pot sugera 6 parametri: a) *natura achiziției* preconizate - cunoștințe, deprinderi, capacități, atitudini, sentimente etc.; b) *conținutul* la care se conectează - conținut monodisciplinar - matematică, fizică, istorie etc. conținuturi diferite interdisciplinare; c) *gradul de generalitate* (specificitatea); d) *funcția pedagogică* îndeplinită; e) *timpul* relativ de realizare; f) *caracterul* comun sau diferențiat/individualizat, în raport cu gradul școlar. *Fizionomia* unui obiectiv ar rezulta, în consecință din modul în care se concretizează și se combină acești 6 parametri.

O abordare în acest spirit îl va ajuta pe profesor în următoarele direcții: să stabilească importanța și complexitatea obiectivelor intenționate (capacitățile sunt mai importante decât deprinderile sau reproducerile de date factuale), să realizeze o mai bună planificare și ordonare a obiectivelor (de la cele generale spre cele specifice), să coboare sau să ridice gradul de generalitate, potrivit funcției pe care dorește să o realizeze obiectivul proiectat; să nu inițieze prematur sau tardiv operații de evaluare a rezultatelor așteptate, să reflecteze la tratarea diferențiată a elevilor și să selecționeze metode de învățământ potrivit caracteristicilor obiectivului.

În prezent, în jurul obiectivelor s-a cristalizat o problemă distinctă și variată care a antrenat discuții semnificative privind modernizarea axiologică a obiectivelor, metodele de definire, sisteme metodologice de clasificare, priorități ale momentului.

→ *core curriculum, curriculum național, evaluarea proceselor de instruire, hidden curriculum, implementarea curriculumului, operaționalizarea obiectivelor educaționale, pachete curriculare, taxonomii ale obiectivelor*

Ref. bibl.: BOBBIT, Franklin. *The Curriculum*. Boston: Houghton Mifflin, 1918 ☼ DAVIES, I. *Objectives in Curriculum Design*. New York: Mc Graw Hill, 1986 ☼ IONESCU, M., RADU I. *Didactica modernă*. Cluj-Napoca: Dacia, 1995 ☼ LANDSHERE, G. *Definirea obiectivelor educației*. Buc.: EDP, 1979 ☼ MEN-

CNC. *Curriculum Național. Cadru de referință pentru învățământul obligatoriu*. București: Corint, 1998 ☼ PĂUN, Emil & POTOLEA, Dan. *Pedagogie. Fundamentari teoretice si demersuri aplicative*. Iași: Polirom, 2002 ☼ POTOLEA, Dan. *Scopuri și obiective ale procesului didactic*. În: *Sinteze pe teme de didactică modernă*. Buc.: Tribuna învățământului, 1986 ☼ SKILBECK, M. *Curriculum Organization*. In: Husen, T. & T.N. Postlethwaite (eds.). *The International Encyclopedia of Education*. Oxford: Pergamon Press, 1985 ☼ VLĂȘCEANU, L. (coord.). *Școala la răscruce: schimbare și continuitate în curriculumul învățământului obligatoriu: studiu de impact*, Iași, Polirom, 2002.
(D.P.)